

17.2.2015

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Geneeriset pakkaukset vastoin tavaramerkkioikeuden ja tuoteväärännösten torjunnan peruseriaatteita

Tupakkatuotedirektiivin muutos hyväksyttiin EU:ssa 14.3.2014. Direktiivi sisältää tuotepakkauksiin pakolliseksi tulevien kuva- ja tekstivaroitusten lisäksi mahdollisuuden kansallisen harkinnan nojalla ”asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa” ottaa käyttöön logottomat eli geneeriset pakkaukset (plain packaging).

Koska direktiivi ei sisällä tuotemerkittömien pakkausten veloitetta, me allekirjoittaneet toimijat katsomme, ettei Suomen tulisi kansallisesti ottaa tiukempaa lainsäädäntöä käyttöön ainakaan ennen WTO:ssa vireillä olevan plain packaging -sääntelyä koskevan valitusasian ratkaisua.

Suomen tulisi vähintään odottaa ratkaisu WTO:ssa vireillä olevaan Australian plain packaging -sääntelyä koskevaan valitusasiaan, jossa on kysymys siitä, loukkaako kyseinen sääntely kansainvälisiä immateriaalioikeuksia koskevia sopimuksia.¹ Ilman tätä tietoa pidämme geneeristen pakkausten kansallista toteuttamista ennenaikaisena ja ylimitoitettuna toimenpiteenä. Pidämme myös tärkeänä todeta, ettei lausumamme sisällä minkäänlaista kannanottoa terveystarpeisiin, vaan yksinomaan logottomista pakkauksista immateriaalioikeusjärjestelmälle aiheutuviin haittoihin.

Tavaramerkit ovat yksi keskeinen immateriaalioikeudellinen suojamuoto patenttien, mallien, tekijänoikeuksien ym. ohella. Lähtökohtana tupakkatuotedirektiivin pakkausmerkintäsääntelyn täytäntöönpanossa tulee olla, että tavaramerkkejä omistavilla yrityksillä säilyy samat mahdollisuudet immateriaalioikeuksien hyödyntämiseen sisämarkkinoilla riippumatta toimialasta ja tuotteesta. Uhkana on, että jos jonkin immateriaalioikeudellisen suojamuodon käyttö estetään tai sitä olennaisesti rajoitetaan yksittäisellä toimialalla tai tuotteessa, se on omiaan leviämään muille elinkeinotoiminnan lohkoille ja muihin tuotteisiin.

¹ Australia on ainoa valtio maailmassa, jossa lainsäädäntöön on otettu määräykset logottomista pakkauksista (laki voimaan 1.12.2012). Sääntelyn kansainvälisten sopimusten mukaisuutta koskeva valitus (5 valtiota nostanut) on vireillä WTO:ssa ja lopullisen päätöksen on arvioitu valmistuvan vuonna 2016.

17.2.2015

Näkemyksemme mukaan plain packaging -velvoite tulisi kokonaan es-tämään tai vähintäänkin olennaisesti rajoittamaan tavaramerkkien käyt-töä yritysten tuotteiden tunnuksena ja siten yritysten mahdollisuutta erottautua markkinoilla toisista samanlaisista tai samankaltaisista tuot-teista. Immateriaalioikeuden keskeinen periaate, tavaramerkkisuojan oikeudenhaltijalle tarjoama yksin- ja kiello-oikeus, vesittyisivät Suo-messa tuotemerkittämiä pakkauksia koskevan sääntelyn toteuttamisen seurauksena.

KV- sopimusten immateriaalioikeudellista suojaa noudatettava

Kansalliseen tavaramerkkilainsäädäntöön sisältyvä tavaramerkin halti-joiden oikeus tiettyyn vähimmäissuojaan on peräisin EU:n tavaramerk-kilainsäädännöstä ja Suomea velvoittavista kansainvälisistä immateri-aalioikeudellisista sopimuksista kuten TRIPS-sopimuksesta (WTO:n sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista). On hyvin mahdollista, että geneeriset pakkaukset ovat vastoin WTO:n TRIPS-sopimuksessa säädettyä tavaramerkkisuoja.²

Eduskunta on kannassaan geneerisiin pakkauksiin todennut, että tu-pakkatuotteiden pakkausmerkintöjä koskevan järjestelyn on kunnioitet-tava Suomelle innovaatioista riippuvaisena maana erittäin tärkeän WTO:n TRIPS-sopimuksen määräyksiä eikä geneerisiä pakkauksia koskevaa sääntelyä tule saattaa voimaan, mikäli se loukkaa em. kan-sainvälistä sääntelyä (TaVL 8/2013 vp, SuV 33/2013 vp).

Geneeriset pakkaukset myös vastoin perusoikeuksia ja kuluttajan oikeuksia

Geneeristen pakkausten käyttöönoton voidaan katsoa myös rajoittavan kansalliseen perustuslakiin sisältyvää oikeutta omaisuuden suojaan. Geneeristen pakkausten käyttöönotto estäisi tai ainakin suurelta osin rajoittaisi tavaramerkkiomaisuuden käyttöä ja siten poistaisi tavaramer-kin omistajalta mahdollisuuden erottautua kilpailijoista markkinoilla.

Geneeristen pakkausten vaatimus heikentäisi myös kuluttajan oikeuk-sia. Jos tupakkatuotepakkaukset näyttäisivät kaikki samoilta, kuluttajal-la ei olisi mahdollisuutta erottaa kilpailevia tuotteita markkinoilla. Tämä edesauttaisi tuotepakkausten väärentämistä ja lisäisi tupakkatuotteiden laitonta kauppaa, mikä olisi täysin vastoin EU:n tuoteväärennösten ja piratismiin vastaisen taistelun tavoitteita ja toimenpideohjelmia.³

² Esimerkiksi TRIPS-sopimuksen 20 artiklan säännöksen mukaan: *"Tavaramerkin käyttöä kaupankäynnissä ei saa rajoittaa epäoikeudenmu-kaisesti erityisvaatimuksilla, kuten että merkkiä tulee käyttää toisen merkin kanssa, tietyssä muodossa tai tavalla, joka heikentää sen kykyä erottaa yrityksen tavarat tai palvelut toisen yrityksen tavaroista tai palveluista. Tämä ei estä vaatimusta, joka edellyttää, että tavaramerkkiä, joka yksilöi tavarat tai palvelut tuottavan yrityksen, ja tavaramerkkiä, joka pystyy erottamaan kyseisen yrityksen erityiset tavarat tai palvelut, käyte-tään yhdessä kytkemättä niitä toisiinsa."*

³ Australian geneeristen pakkausten käyttöönotosta tehdyn tutkimuksen mukaan tuoteväärennökset ovat sääntelyn johdosta lisääntyneet (KPMG tutkimus, huhtikuu 2014).

17.2.2015

Lopuksi

Yhteenvedona toteamme, että Suomen tulee pidättäytyä eduskunnan esittämän näkemyksen mukaisesti toteuttamasta generisten pakkausten optiota osana tupakkatuotedirektiivin kansallista toimeenpanoa tai muuten kansallisessa lainsäädännössä. Generisten pakkausten sääntelyn valmistelutoimia on pidettävä ennenaikaisina, ylimitoitettuina sekä hyvän lainvalmistelun ja hallinnon periaatteiden vastaisina ennen kuin tiedetään WTO-valituksen lopputulos Australian plain packaging -sääntelyn yhdenmukaisuudesta TRIPS -sopimuksen kanssa.

Tänä päivänä jo noin 75 % yritysvarallisuudesta muodostuu aineettomasta omaisuudesta ja sen osuus sekä merkitys liiketoiminnassa kasvavat entisestään. Tuoreimpien EU:n tutkimusten mukaan jo noin 40 % sekä EU:n että Suomen BKT:stä ja lähes 30 % EU:n sekä Suomen työllisyydestä muodostuu IPR - intensiivisestä teollisuudesta.⁴

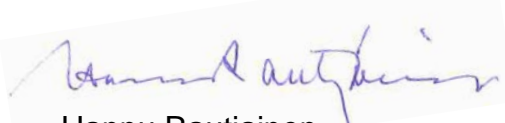
Tämä kehityssuunta edellyttää myös sääntelyn kehittämistä innovaatio-toimintaa, immateriaalioikeuden suojaamisen tärkeyttä, yritysten kilpailukykyä ja kasvua edistävään suuntaan. Plain packaging -sääntely toimi tässä kohtaa juuri päinvastoin: se vaarantaa aineettoman omaisuuden haltijoiden lailliset oikeudet hyödyntää tavaramerkkejään, voi johtaa käytännön tasolla oikeuksien de facto raukeamiseen ja kilpailukyvyyn heikkenemiseen. On olemassa konkreettinen vaara, että plain packaging -sääntely rapauttaisi immateriaalioikeusjärjestelmän toimivuutta sekä yritysten kannustimia suojata innovaatioitaan ja investoida niihin.

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Keskuskauppakamari

Suomen Yrittäjät ry

Hannu Rautiainen
johtaja

Leena Linnainmaa
varatoimitusjohtaja

Janne Makkula
lainsäädäntöasioiden päällikkö

Suomen Anti-piratismiyhdistys ry

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys ry

Jaana Pihkala
hallituksen puheenjohtaja

Johanna Flythström
hallituksen puheenjohtaja

⁴ Euroopan komission, patenttinvirasto EPO:n sekä EU:n sisämarkkinoiden harmonisointivirasto OHIMin 30.9.2013 julkistama selvitys "Intellectual Property Rights intensive industries: Contribution to economic performance and employment in Europe"